

Tjänsteutlåtande

Styrelsen 2025-02-17

Ärendenummer GSHAB-2024-00008 E-post: catrine.norrgard@gshab.goteborg.se

Handläggare: Catrine Norrgård, filialchef

Telefon: +32 474 98 23 57

Gothenburg European Office Årsrapport 2024

Förslag till beslut

I styrelsen för Göteborgs Stadshus AB:

1. Gothenburg European Offices årsrapport 2024, som sker enligt handlingsplan för europeisk omvärlds- och intressebevakning, antecknas.
2. Årsrapporten översänds till kommunstyrelsen som information.

Ärendets beskrivning

Gothenburg European Office (GEO) ska arbeta inom den av kommunfullmäktige beslutade inriktningen för sin omvärlds- och intressebevakning och i enlighet med handlingsplanen för europeisk omvärlds- och intressebevakning 2024¹. Den bilagda årsrapporten beskriver kort omvärlds- och intressebevakningen inom ramen för uppdraget 2024. Ärendet innehåller även en bilaga med analyser av 9 strategiska frågor som formar 2025 som GEO tagit fram under hösten 2024.

Styrelsen i Göteborgs Stadshus AB informeras genom årsrapporten om hur GEO har levererat inom ramen för uppdraget. Rapporteringen sker i enlighet med handlingsplanen. Syftet med GEO:s aktiviteter har genomgående varit att förbättra EU:s policy och framföra Göteborgs synpunkter och goda exempel för att inspirera andra och stärka stadens profil. Tillsammans med nordiska universitetskontor arrangerade GEO en konferens för nordiska universitetsrektorer i strategiska forsknings, innovations och utbildningsfrågor. GEO skrev stadsmiljö- och stadsbyggnadsförvaltningarnas ansökan för projektet Flytevi till europeiska Bauhauspriset och tillsammans med stadsmiljöförvaltningen arrangerade GEO ett seminarium om Omställningslabbet i Frihamnen under europeiska veckan för städer och regioner.

GEO har även en som roll att informera förvaltningar och bolag tidigt om finansieringsmöjligheter och för att bistå med att utveckla strategiska projekt. GEO har analyserat utlysningar för EU-finansiering för stadens verksamheter, bland annat infrastrukturfinansiering från Connecting Europe Facility, innovativa trafikprojekt i Horisont Europa och miljöprojekt i EU-programmet Life.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Aktiviteter som beskrivs i årsrapporten hanteras inom ramen för beslutad budget för Gothenburg European Office.

¹ Kommunstyrelsen 2024-05-15, § 452

Göteborg European Office arbetar tillsammans med förvaltningar och bolag för att öka EU-finansieringen av Göteborgs Stads verksamheter samt bevaka och påverka så att förslag till EU-lagstiftning inte skapar onödiga kostnader för verksamheterna.

I tjänsteutlåtandets bilaga 2 beskrivs bland annat den kommande flerårsbudgetramen för EU och en strategisk ram för att höja Europas konkurrenskraft. Främst dessa frågor kan förväntas påverka stadens och näringslivets ekonomiska situation och verksamheternas förutsättningar.

Bedömning ur ekologisk dimension

Av årsrapporten framgår bland annat att GEO under 2024 fortsatt arbeta med flera av initiativen inom EU:s gröna giv. Tillsammans med andra nordiska och baltiska regionkontor genomfördes ett seminarium under hösten i Europaparlamentet om den gröna växtgasproduktionen. GEO har under året även arrangerat ett seminarium i Bryssel tillsammans med kretslopp- och vatten om PFAS inför den kommande europeiska strategin för vattenresiliens. Syftet var att förbättra EU:s policy och framföra Göteborgs synpunkter och goda exempel för att inspirera andra, bygga kontakter och stärka stadens profil.

Bedömning ur social dimension

GEO har under hösten samlat in och analyserat information om vilka ärenden som kommer under mandatperioden. I bilaga 2 beskrivs två ärenden med särskild vikt för den sociala dimensionen 1) EU:s långtidsbudget, 2) bostad till rimligt pris.

GEO har även haft en dialog med berörda förvaltningar i Göteborg om funktionshindercertifikatet som EU nu har beslutat om. GEO planerade och förberedde även en politisk representants deltagande på EU:s Disability days november 2024.

Bilagor

1. Göteborg European Office Årsrapport 2024
2. 9 strategiska frågor som formar 2025

Eva Hessman

Vd, Göteborgs Stadshus AB

Årsrapport 2024 Gothenburg European Office

om europeisk omvärlds- och intressebevakning

Innehåll

1	Omvärlds- och intressebevakning valåret 2024	3
1.1	Avfall och cirkulär ekonomi	3
1.2	Vatten	4
1.3	Klimat och energi	4
1.4	Trafik och infrastruktur	5
1.5	Digitalisering	5
1.6	Innovation och forskning	6
2	Introduktion till analys av strategiska frågor 2025	7
2.1	EU:s långtidsbudget 2028 – 2034	7
2.2	Göteborgs näringslivs förutsättningar	8

1 Omvärlds- och intressebevakning valåret 2024

Under den förra mandatperioden (2019 – 2024) stod den gröna given, dvs. miljö, klimat och energifrågor, i centrum för EU:s arbete. Största delen av den gröna givens lagstiftning var beslutad före 2024. Under första kvartalet 2024 låg fokus för EU:s institutioner på att slutföra så många återstående förhandlingar som möjligt innan Europaparlamentet upplöstes. I slutskedet av lagstiftningsprocessen sker minst påverkansarbete, då största möjligheten till påverkan är tidigt i processen. Gothenburg European Office (GEO) har rapporterat om resultaten av EU-besluten i förhållande till påverkansarbetet i halvårsrapportens 2024 faktablad och direkt till berörda kollegor.¹

GEO förväntar att EU under den nya mandatperioden kommer fokusera på införande och uppföljning av efterlevnad av den gröna given, inte att EU presenterar många nya miljö-, klimat- och energiförslag. Som beskrivs i bilagan ”9 strategiska frågor som formar 2025” kommer fokus att läggas på att stärka EU:s konkurrenskraft och ett annat viktigt förslag vilket är EU:s nya långtidsbudgetram. Dessa kan komma att få konsekvenser för Göteborg.

1.1 Avfall och cirkulär ekonomi

GEO har planerat och drivit insatser för Göteborg kopplade till EU:s avfallsdirektiv och förpackningsavfallsdirektiv. Inom EU-initiativet för cirkulära städer har GEO även stöttat stadens arbete genom att bevaka finansieringsmöjligheter för att driva etableringen av en plattform för cirkulär ekonomi. Ett särskilt resultat är att stödet till Göteborgs Leasing AB lett till kunskapsutbyte med städer som Amsterdam och Helsingfors, till exempel Helsingfors-Uusimaa Circular Valley. Detta har främjat utvecklingen av cirkulär upphandling i Göteborg och skapat nya samarbetsmöjligheter.

Ett resultat av GEO:s arbete är utvecklingen av en mall som underlättar jämförelse mellan olika lagstiftningsnivåer och initiativ för att påskynda den cirkulära omställningen. Mallen hjälper staden att identifiera påverkningsmöjligheter och potentiella lagstiftningsluckor, vilket stärker Göteborgs position inför EU:s förväntade lagstiftningsförslag 2026.

I början av 2024 godkändes ett Interreg-projekt där GEO tillsammans med Kretslopp och Vatten ansökt om att möjliggöra tester av innovativa lösningar för optimerad avfallshantering. Projektet startade under 2024 och inkluderar fossilfri sophämtning genom upphandling, samt samverkan med andra städer för att integrera och sprida framgångsrika metoder. Arbetet stärker Göteborgs

¹ För tydlighetens skull, bör det sägas att i de fall EU fattar beslut om direktiv, är det först när direktivet implementerats i svensk lagstiftning, som en slutlig analys kan göras hur det påverkar Göteborgs verksamheter, då direktiven är en ram inom vilken Sverige kan agera. Förordningar är däremot direkt tillämpliga lag i Sverige och konsekvenserna för Göteborg möjliga att analysera direkt.

egen avfallsplan och bidrar samtidigt till regionala synergieffekter samt bidrar till Göteborgs profil som innovativ och hållbar stad.

1.2 Vatten

GEO har drivit påverkansarbete under framtagandet av det reviderade avloppsdirektivet, som syftar till att minska skadliga effekter på människor och miljö från orenat avloppsvatten. Ett betydande resultat är att de slutliga reglerna fördelar kostnaderna för rening av läkemedelsrester mellan industrin och nationell nivå, i stället för att Gryaab AB ensamt skulle stå för en stor del av kostnaderna.

Tillsammans med Svenskt Vatten och EurEau organiserade GEO även ett evenemang i juni 2024. Diskussionerna fokuserade på PFAS-kemikalier och behovet av att betrakta avloppsreningsverk som resursskapande anläggningar. Ett centralt resultat var att Göteborgs arbete med PFAS, inklusive en kartläggning av PFAS i Göta Älv, lyftes fram som ett exempel för andra städer inom EU och en inledande dialog hölls med EU-kommissionen. Staden har genom GEO:s arbete en tydlig profil, nu när EU-kommissionen förväntas ta fram förslag till ett nytt initiativ inom vattenpolitiken.

1.3 Klimat och energi

En policyanalys om koldioxidinfångning (CCS) och användning (CCU) har tagits fram och delats med stadsledningskontoret, miljöförvaltningen, Göteborg Energi och Renova. Analysen bygger på Göteborgs tidigare samrådssvar från 2023 och lade grunden för en strategisk förståelse av hur framtida EU-förslag kan påverka stadens eventuella koldioxidinfångningsarbete. EU-kommissionen sköt emellertid upp lagförslaget om CCS till 2025 och förslaget kommer troligtvis presenteras under hösten under det danska ordförandeskapet. I slutet av 2024 tog GEO fram en finansieringsanalys för CCS, som delades med Renova för att identifiera möjligheter till EU-stöd för Göteborgs projekt.

I november organiserade GEO ett seminarium i Europaparlamentet, "Hydrogen in the Baltic Sea Region: the Baltic Sea Region at the forefront of innovation", tillsammans med det informella nätverket "Östersjögruppen" och Europaparlamentariker Sabrina Repp (S&D). Seminariet samlade över 100 deltagare från offentlig och privat sektor och satte fokus på vätgasens centrala roll i den gröna omställningen. Genom evenemanget positionerades Östersjöregionen, inklusive Göteborg, som en aktör inom hållbar energi och vätgasteknik. Seminariet resulterade i stärkta samarbeten och lyfte Göteborgs profil som en innovativ och engagerad stad i arbetet med EU:s klimatmål.

Ett särskilt viktigt resultat under året är att Göteborg fick sin "mission label" inom EU:s satsning på 100 klimatneutrala och smarta städer. GEO bidrog aktivt till miljöförvaltningens framgångsrika ansökan och utmärkelsen bekräftar att Göteborg är på rätt väg mot klimatneutralitet. Framgången öppnar dörrar för

ökad EU-finansiering genom Horisont Europa och stärker stadens roll som förebild för hållbara städer i Europa.

1.4 Trafik och infrastruktur

Under 2024 trädde den nya TEN-T-förordningen i kraft, vilken pekade ut Göteborg som en av urban nod på den prioriterade Skandinavien-Medelhavs-korridoren (Scan-Med). Göteborg har, tillsammans med de andra drygt 400 urbana noderna, en central roll i utvecklingen av hållbar transportinfrastruktur. GEO har säkerställt att de nya kraven i förordningen, inklusive krav på en plan för hållbar gods- och persontrafik med mätbara mål till 2027, har förankrats hos stadens förvaltningar. Arbetet har bidragit till att stadsbyggnadsförvaltningen integrerat dessa mål i sitt strategiska arbete inför 2027.

GEO har bistått stadsbyggnadsförvaltningen med att identifiera möjligheter till finansiering via Connecting Europe Facility för att driva viktiga infrastrukturprojekt. Arbetet har lett till att projektförslag utvecklats, men tyvärr bedömde förvaltningen att ansökan inte skulle skickats in. Nästa möjlighet att söka medel öppnar 2027.

Inom ramen för Horisont Europa har GEO analyserat finansieringsmöjligheter för trafikprojekt och delat analysen med stadsmiljöförvaltningen, vilket har lagt grunden för bättre EU-finansieringsarbete och en etablerad innovationsfinansieringsprocess för 2025. Dock har ingen ansökan skickats in under 2024.

GEO har under 2024 bistått Göteborgsregionen (GR) med arbete inom Horisont Europa för strategiska EU-projekt inom trafik och energi, vilket stärkt GR:s internationella kontakter inom hållbar transport- och energiutveckling. GR har dock valt att inte gå vidare med utveckling av ett konsortium för ansökningar under 2024.

1.5 Digitalisering

Policyprogrammet EU:s digitala decennium 2030 vägleder alla EU:s åtgärder som rör det digitala. EU:s mål med programmet är att se till att alla aspekter av teknik och innovation fungerar för samhället och medborgarna. Flera lagar har tillkommit under den förra mandatperioden och under 2024 sammanställde och beskrev GEO dessa lagstiftningar i förhållande till de styrdokument som finns inom digitalisering i Göteborg Stad. Rapporten delades med stadsledningskontoret och Stadshus AB.

AI-akten antogs mot slutet av mandatperioden. Efter påverkansarbete under 2023 har GEO under 2024 informerat Göteborgs verksamheter om beslutet och om den stegvisa implementeringen. Lagen tydliggör vilken AI-användning som är förbjuden, harmoniserar EU:s regler samt stärker integritet och säkerhet. Bland annat ska leverantörer och offentliga organ som nyttjar högrisk-AI-lösningar rapportera till en EU-databas. Offentliga organ som erbjuder viktiga

publika tjänster baserat på högrisk-AI-lösningar ska genomföra en konsekvensbedömning avseende grundläggande rättigheter.

GEO har aktivt arbetat med utvecklingen av EU:s dataområde för mobilitet för att säkerställa att det gynnar Göteborgs behov och främjar hållbar mobilitet. Genom deltagande vid en utfrågning i Regionkommittén bidrog GEO med synpunkter som integrerats i kommitténs rapport om mobilitetsdata för beslut hösten 2024. Göteborgs inspel betonade vikten av harmoniserade datamodeller och transparens, vilket har stärkt stadens röst i diskussionerna om hur EU:s datastrategi ska utformas för att stötta mobilitetssektorns utveckling.

Genom arbetet har förutsättningarna stärkts för att EU-kommissionen tar hänsyn till städers sätt att använda data för att optimera mobilitet, minska trängsel och stödja innovativa lösningar som främjar hållbar stadsplanering, när man under 2025 presenterar förslag om dataområdet för mobilitet.

1.6 Innovation och forskning

Inför den nya mandatperioden och inför EU:s nya långtidsbudget, har GEO tillsammans med nordiska universitetskontor i Bryssel planerat och genomfört en konferens för drygt 70 nordiska universitetsrektorer för att etablera möjligheter för universiteten att föra dialog med EU:s institutioner i flera högaktuella frågor. Årets konferens innehöll flera centrala teman som speglar strategiska prioriteringar för både nordiska och europeiska universitet, så som framtiden för europeiska forskningsprogram; akademisk frihet och institutionell autonomi; forskningens roll i politiken; effektivare samverkan inom europeiska forsknings- och utbildningsområden. De deltagande rektorerna och internationella chefer från nordiska universitet fick möjlighet att diskutera frågorna med tjänstepersoner från EU-kommissionen, Nato, europeiska organisationer och europaparlamentariker. En av de viktigaste slutsatserna från konferensen blev en efterfrågan av ett förenklat och excellensdrivet ramverk för det nästa EU ramprogrammet för forskning och innovation (FP10); samt förbättrad kommunikation mellan forskare och beslutsfattare för att föra evidensbaserade insikter till hjärtat av EU-politiken. En konferensrapport med redovisning och analys har delats med Chalmers, Göteborgs Universitet och stadsledningskontoret.²

GEO bidrog till Göteborgs silverpris i nya europeiska Bauhaus (NEB) genom att skriva ansökan. Göteborgs marina kolonilott Flytevi i Frihamnen officiellt en NEB Champion i priskategorin ”Återknyt kontakten till naturen”. Göteborg är därigenom profilerad inom NEB, vilket hjälper i kontakten med EU-kommissionen och för att hitta partners till projektansökningar.

I december 2024 tog GEO del av de opublicerade utkasterna för de kommande NEB-utlysningarna och träffade EU-kommissionens forskningscenter JRC för att diskutera Göteborgs spännande stadsutvecklingsprojekt för att lägga grunden för en EU-ansökan 2025.

² [Nordic University Days 2024 - Gothenburg European Office - Göteborgs Stad](#)

2 Introduktion till analys av strategiska frågor 2025

Under hösten har EU-kommissionen inte presenterat några nya initiativ i och med att man har inväntat en ny politisk ledning. GEO har ägnat tiden åt att samla in, kartlägga och analysera befintlig information om vilka initiativ som kommer presenteras fram till 2029, och mer specifikt under 2025, samt hur dessa kan påverka Göteborg. EU-kommissionen kommer att presentera sitt arbetsprogram i början av februari 2025 och analysen kommer då att kompletteras med den nya informationen. GEO har dock under hösten med analysen som bas, kunnat planera arbetet framåt.

I bilaga 2 beskriver GEO nio frågor av vikt för Göteborg och nedan ges en introduktion till två av frågorna.

2.1 EU:s långtidsbudget 2028 – 2034

EU:s långtidsbudget är inte enbart ett siffermaterial utan ett verktyg som kan ge Göteborg starkt förmåga att utvecklas, förnya sig och möta framtida utmaningar med hjälp av EU:s instrument. Från satsningar på hållbar stadsutveckling och klimatomställning till innovation och social inkludering – allt beror på vilka resurser EU avsätter och hur de fördelas.

Europeiska kommissionen har börjat diskutera omfattande förändringar i sammanhållningspolitiken, de strukturfonder som länge varit en ryggrad för EU:s regionala utveckling. Kritiska röster menar att effekterna av dessa fonder inte alltid motsvarat förväntningarna. Kommissionen överväger därför att minska budgeten för sammanhållningspolitiken och omfördela resurser till nya prioriteringar som säkerhet, beredskap och teknologisk suveränitet.

Det var under 2024 som sammanhållningspolitiken i den kommande budgetperioden diskuterades som mest intensivt i Bryssel. Den tillsatta expertgruppen presenterade i februari strategiska rekommendationer om hur EU kan maximera effektiviteten i EU:s sammanhållningspolitik. Rapporten betonar att sammanhållningspolitiken måste anpassas för att möta nya utmaningar i en snabbt föränderlig värld och för att stödja ett mer integrerat och konkurrenskraftigt Europa. Den kommande utvidgningen av EU nämns som en viktig faktor som kommer att påverka arbetet.

I mars presenterades också den nionde sammanhållningspolitikrapporten. GEO deltog både på det belgiska ordförandeskapets toppmöte i Mons, och vid sammanhållningsforumet i Bryssel för att delta i workshoppar om sammanhållningspolitikens framtid. Sammanhållningspolitiken finns i fördraget och kommer inte att försvinna, men det troliga är att regionerna kommer få en minskad roll. Frågan beskrivs mer utvecklat i bilagan ”9 strategiska frågor som formar 2025”.

GEO har löpande informerat verksamheterna i Göteborg om EU-processen i att ta fram en moderniserad sammanhållningspolitik inom ramen för EU:s kommande långtidsbudgetram. GEO tog del av SKR:s utkast för position, och efter intern dialog framfördes synpunkter på utkastet, vilka fokuserade på vikten av att inkludera det urbana perspektivet och betydelsen av finansiering av det sociala utvecklingsarbetet i städer.

Inom budgetfrågan pågår även debatt om EU:s nästa ramprogram för forskning och innovation, FP10. I mars samlades representanter för bolag och förvaltningar i Göteborgs stad för en workshop under ledning av GEO, för att tillsammans formulera synpunkter och behov inför det nya programmet varefter GEO förmedlade synpunkterna till EU-kommissionens expertgrupp. Expertgruppen föreslog i sin rapport³ att stärka forskning och innovation genom ett kraftfullare ramprogram som fokuserar på konkurrenskraft, samhällsutmaningar och ett inkluderande innovationssystem, samtidigt som administration förenklas och internationella samarbeten anpassas strategiskt. Insatserna inkluderar ökad finansiering till ledande initiativ, nya råd för industriell och samhällsrelevant forskning, samt satsningar på disruptiv innovation och efterfrågedrivna lösningar.

Expertgruppens förslag om att öka forskningsbudgeten från 95,5 till minst 220 miljarder euro skulle kunna innebära möjligheter för Göteborg. Genom universiteten, Göteborg som en av EU:s 100 klimatneutrala städer, gott näringslivssamarbete, och Lindholmen Science Park, kan staden, om man deltar i FP10 och andra europeiska finansieringsprogram, bli en viktig aktör i EU:s framtida innovationslandskap. Det är ett arbete som inte enbart handlar om pengar, utan om möjligheten att Göteborg förblir en innovativ, hållbar och konkurrenskraftig metropol.

2.2 Göteborgs näringslivs förutsättningar

I september följde GEO noggrant tidigare ECB-chefen Mario Draghis presentation av rapporten om hur EU kan säkra sin konkurrenskraft i en tid av stora omställningar, som EU-kommissionen bett honom ta fram. GEO har läst och analyserat den, eftersom innovation, handel och grön omställning är viktigt för Göteborg och rekommendationerna i rapporten kan bli avgörande.

Europa står inför tuffa utmaningar – långsam ekonomisk tillväxt, en åldrande befolkning och ett innovationsgap gentemot USA och Kina. Draghi beskriver hur EU:s industristruktur är statisk och fast i traditionella sektorer, som fordonsindustrin. För Göteborg som både är en motor för hållbar industri och hem för högteknologiska startups finns här möjligheter att växla upp. Det handlar inte bara om att hålla jämna steg med världen utan att leda vägen inom grön teknologi, AI och läkemedel – områden där Göteborg redan tar initiativ.

För EU innebär omtag kring konkurrenskraft bland annat att skapa djupare integration inom energi, finans och telekommunikation. Samtidigt lyfts

³ https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/news-events/news/ec-publishes-align-act-accelerate-research-technology-and-innovation-boost-european-competitiveness-2024-10-29_en

strategiska investeringar fram – investeringar som kan skapa jobb, stärka infrastrukturen och säkra EU:s oberoende. För Göteborg innebär det bland annat att det blir ännu viktigare att stärka banden mellan staden och EU och att använda EU:s finansieringsinstrument.

EU:s ambitioner för en "ren industriell giv" är tydliga. Fossila bränslen ska fasas ut, och det snabbt. För en stad som Göteborg, där elektrifiering och mobilitetsinnovationer redan är på god väg, betyder det nya möjligheter att leda. I praktiken handlar det om billigare och mer tillförlitlig energi, men också om att bygga upp nya strukturer – som vätgasinfrastruktur och koldioxidlagring.

Göteborgsföretag kan också dra nytta av EU:s fokus på att förenkla regelverk och minska byråkratin, särskilt för små och medelstora företag. Enklare regler kan bli en dörröppnare för startups inom stadens tech-sektor som ofta stöter på administrativa hinder när de vill skala upp.

Ett av de tydligaste budskapen från både Draghirapporten och EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen i de politiska riktlinjerna är att Europas konkurrenskraft står och faller med människor. För att rusta européer för framtiden krävs satsningar på utbildning och omskolning, särskilt inom naturvetenskap och teknik. För Göteborg, som också står inför utmaningar inom kompetensförsörjning, kan EU:s satsningar hjälpa till. Ett nytt EU-visumprogram för att locka teknisk talang kan ge staden tillgång till arbetskraft från hela världen.

Draghi hade 170 förslag, varav många redan finns med i EU-kommissionens nya politiska riktlinjer. I slutet av januari kommer fler detaljer i den så kallade konkurrenskraftskompassen, en plan om hur kommissionen planerar att gå från ord till handling. Göteborgs utmaning – och möjlighet – blir att positionera sig för att dra nytta av den nya politiken.

9 strategiska frågor som formar 2025

Innehållsförteckning

1. EU-långtidsbudget 2028 – 2034.....	2
2. Stärkt konkurrenskraft och kompetensförsörjning	4
3. Upphandling	7
4. Säkerhet och beredskap	8
5. Klimatanpassning	10
6. Bostäder till rimligt pris	12
7. Energiförsörjning och elmarknad	15
8. Förenkling regelverk	16
9. Implementering av den gröna given	17

1. EU-långtidsbudget 2028 – 2034

Förberedelserna inför EU:s kommande flerårsbudgetram¹ är i full gång. Generaldirektoratet för budgetfrågor har i ett utkast ett förslag om betydande förändringar med syfte att förenkla och effektivisera budgeten. Förslaget är inte presenterat, men har delvis läckt ut. Det slutliga förslaget presenteras sommaren 2025. Bland nyheterna märks en övergång till en mer centraliserad EU-budget, där sju rubriker reduceras till fyra:

1. Hopslagna EU-fonder² med fördelning per medlemsstat: för motståndskraft, sammanhållning och ekonomisk styrning i varje land.
2. Fonder, utan fördelning per medlemsstat: för strategisk självständighet, värderingar och konkurrenskraft. Program som Horisont Europa, Digitala Europa, LIFE och fonder som innovationsfonden och InvestEU skulle bakas ihop till en Konkurrenskraftsfond. Fonden ska investera i strategisk teknik som AI, rymdteknik, ren teknik och bioteknik så att EU utvecklar strategisk ”high tech” och tillverkar den här i EU. Fonden ska garantera att styrkan i EU-budgeten används för att mobilisera och minska riskerna med privata investeringar i EUs gemensamma mål.
3. Externa EU-fonder för grannskap och utvidgning
4. Administrativa utgifter; en liten del av budgeten som går till att driva EU.

EU-kommissionen kommer troligtvis att föreslå en enhetlig strategisk plan för varje medlemsstat, med inspiration från [återhämtningsfaciliteten](#)³, vilket skulle innebära strikta villkor och en koppling mellan reformer och investeringar. EU skulle alltså kräva vissa reformer och en godkänd plan för att Sverige ska få EU-medel. Idag får länder rekommendationer för reformer genom den europeiska terminen, men även i nationella energi- och klimatplaner som också kan tänkas fylla syftet att peka på reform och investeringsbehov i varje medlemsstat framåt.

Syftet att förenkla och effektivisera blir tydligt om sammanhållning tillsammans med jordbruk, fisk och inresäkerhet skulle gå från dagens totalt 530 program till enbart 27 planer. Regionalfonden, socialfonden och sociala klimatfonden med mera skulle alltså bakas ihop till en nationell pott för investeringar för att gå till exempel billigare boende, förnybarenergi, flyktigmottagande, järnväg, kompetensförsörjning. Det skulle kopplas till reformer av exempelvis bostadsmarknaden, snabbare tillstånd för energainfrastruktur, effektivare återvandring och bättre upphandling.

Utkastet har mött kritik från regioner, som menar att förslaget riskerar att minska rollen för dem. De menar att en nationell plan riskerar att marginalisera deras inflytande och försvaga principerna om partnerskap och flernivåstyrning. I Sverige ser regionerna inte återhämtningsfaciliteten som en förebild, då regeringen inte öppnade för diskussion med regional nivå om den nationella planen. Kritiker menar också att förändringen hotar skraddarsydda lösningar som tar hänsyn till lokala behov. Regionkommittén pekar på att en större flexibilitet att omfördela medel riskerar att prioritera kortsiktiga kriser på bekostnad av långsiktighet, medan EU-kommissionen ser att medel snabbt måste kunna

¹ Multiannual Financial Framework (MFF)

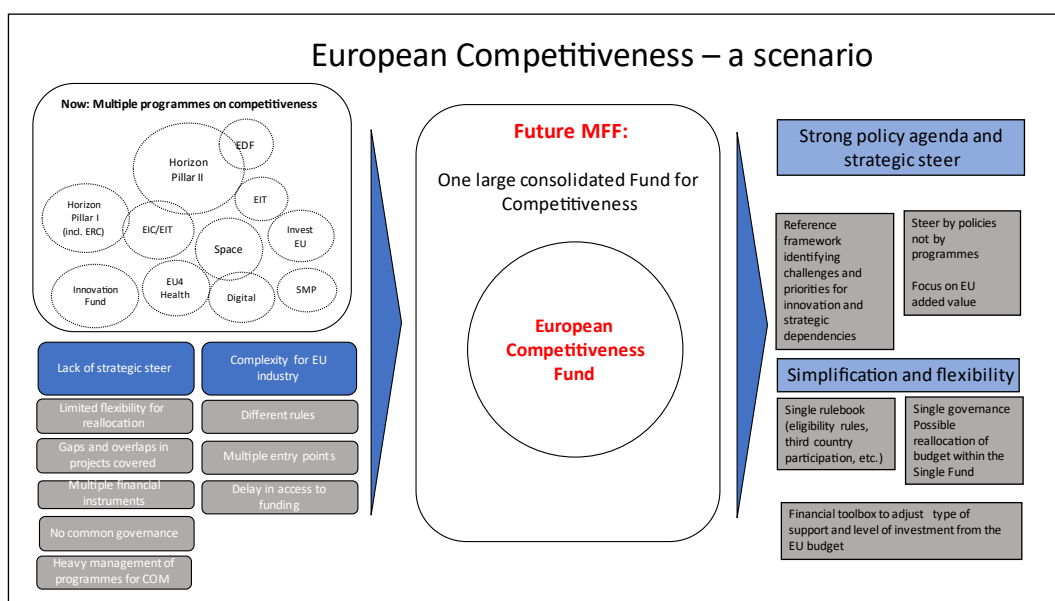
² Ex. regionalfond, socialfond, sociala klimatfonden, asyl- migrations- och integrationsfonden.

³ Även kallad Coronafonden och Next Generation EU

anpassas till kriser, såsom pandemin och klimatkatastrofer har visat på behovet av flexibilitet.

Även transportsektorn har yttrat sig kritiskt om förslaget att inkludera infrastruktur i de nationella planerna, då det hotar att underminera den europeiska samordning som är avgörande för att stärka konkurrenskraft. Historiskt sett har transportpolitiken byggt på en gemensam vision och investeringar som stärker Europas sammanlänkning. Genom att flytta finansiering till nationella planer, menar man att kortsiktiga nationella intressen kan prioriteras över långsiktiga gemensamma mål. EU-kommissionen planerar att presentera en plan för alternativ finansiering av transporter, som kan innehålla en plan för just detta.

Universitetet har pekat på risken att industriintressen tar över, om FP10 bakas in i en konkurrenskraftsfond. Göteborg bör påverka tillsammans med sina forsknings- och innovationsaktörer, efter att ha enats om synpunkter att framföra.

Hur en kommande långtidsbudget med stora förändringar kan komma att påverka Göteborg, är tidigt att spekulera kring. I grunden borde inte en nationell fond i kombination med en konkurrenskraftsfond i sig försvåra för Göteborg att söka medel. Det beror på inriktning och möjlighet till dialog, snarare än den nya strukturen. Det kan finnas en ambition att projekten som finansieras framåt ska vara större än dagens inom regionalfond och socialfond, men det saknas information. En förenkling av regler och minskning av antalet program kan komma att underlätta för Göteborgs verksamheter. GEO avser att under våren ha möten i Bryssel för att samla in mer information för att möjliggöra en djupare analys av hur det kommande förslaget kan påverka, och för att hjälpa stadsledningskontoret att formulera synpunkter inför påverkansarbetet.

En öronmärkning av finansiering till hållbar utveckling i städer, kunde vara en linje att förorda för de nationella planerna. Det är tydligt att Göteborg kan komma att behöva anpassa sig efter att VGR:s inflytande över EU-medel försvinner, och i stället kan Göteborg behöva föra en dialog med nationell nivå⁴, och fortsätta tydliggöra i Bryssel vad städer som Göteborg har för specifika behov av EU-stöd.

⁴ Tillsammans med västsvenska aktörer vid behov

2. Stärkt konkurrenskraft och kompetens

Europeiska rådets strategiska agenda 2024 - 2029 lyfter behovet av en stark konkurrenskraft och vikten av att maximera potentialen av inre marknaden. Rådet lyfter behovet av strategiska investeringar via bland annat Europeiska investeringsbanken och kapitalmarknader samt en ambitiös, robust, öppen och hållbar handelspolitik. En del av agendan handlar om en ny industripolitik som ska säkra leveranskedjor för att minska beroende och diversifiera strategiska resurser och satsa på teknik såsom AI och grön teknologi.

Även EU-kommissionens ordförande von der Leyen lyfter stärkt konkurrenskraft i sina politiska riktlinjer för perioden 2024 - 2029. EU ska stärka sin suveränitet, tekniska och industriella makt samt att skapa ett konkurrenskraftigt och resilient Europa. Hon föreslår en förnyad dynamik för att fullborda den inre marknaden, särskilt inom tjänstesektorn, och understryker behovet av att minska byråkrati och förenkla lagstiftning för att underlätta för företag och investerare. Vidare lyfter hon fram betydelsen av att investera i utbildning och kompetensutveckling, särskilt inom naturvetenskap, teknik och matematik, för att möta framtida arbetsmarknadsbehov och främja innovation. För att stödja europeiska företag i att växa och konkurrera globalt föreslår von der Leyen en översyn av EU:s konkurrens politik, inklusive möjligheten att justera regler för företagsfusioner. Hon betonar behovet av en ny strategi som underlättar företagens expansion samtidigt som en rättvis konkurrens upprätthålls.

I april 2024 presenterades Enrico Lettas rapport om EU:s inre marknad, som han skrivit på uppdrag av det Europeiska rådet.⁵ Syftet var att belysa de utmaningar som den inre marknaden står inför, samt presentera en vision. Den gröna och digitala omställningen, utvidgningen av EU, samt behovet av stärkt säkerhet genomsyrar rapporten och beräknas komma med både möjligheter och kostnader. Letta menar att EU:s inre marknad måste ses över för att stimulera investeringar i grön industri likt USA:s Inflation Reduction Act. I rapporten presenterar Letta ett förslag på en ”femte frihet” i tillägg till dagens fyra friheter i EU⁶. Den nya femte friheten ska vara fri forskning, innovation och utbildning inom EU. Letta betonar att gränsöverskridande samarbeten inom EU är kritiska för att EU ska kunna bli mer konkurrenskraftigt inom AI.

På uppdrag av Ursula von der Leyen, utredde Mario Draghi EU:s konkurrenskraft och kom med drygt 170 förslag på förbättringar i sin rapport i september 2024.⁷ Flera av dem har von der Leyen redan integrerat i sina politiska riktlinjer. Draghi beskriver Europas utmaningar som långsam tillväxt och krympande arbetskraft⁸, och att Europas industristruktur är statisk och domineras av traditionella sektorer som fordonsindustrin.

Stärkt konkurrenskraft och kompetens – Göteborgs möjlighet

Enrico Lettas rapport om EU:s inre marknad föreslår en ”femte frihet”: fri rörlighet för forskning, innovation och utbildning. Göteborg, med sina framstående universitet och forskningsinstitut, inklusive satsningar inom AI och life science, är väl positionerat för att bli en av EU:s innovationsnav.

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>

⁶ Fri rörlighet av varor, tjänster, personer och kapital.

⁷ [EU competitiveness: Looking ahead - European Commission](#)

⁸ 2 miljoner färre arbetstagare per år fram till 2040

EU är på väg att ta fram en ram som blir avgörande för att säkerställa oberoende och ekonomisk resiliens. Denna vision öppnar möjligheter för Göteborg att positionera sig som en ledande aktör för stärkt konkurrenskraft. Staden har redan etablerat sig som en framsynt aktör inom hållbar stadsutveckling, innovation och i transportsektorn. I Göteborg finns en rik flora teknikdrivna startups och scaleups, innovationsmiljöer, en stark akademi och mängder av testbäddar. Med detta starka kluster av forskning, industri och innovation är Göteborg strategiskt placerat för att dra nytta av EU:s kommande initiativ, som riktas mot "high tech".

Mario Draghis rapport från 2024 identifierar att EU måste minska innovationsgapet gentemot USA och Kina genom att:

- Underlätta kommersialisering och uppskalning av innovation.
- Skapa ett begränsat antal innovationshubbar i världsklass inom nyckelområden.
- Reformera EU:s forskningsprogram för större fokus och budget.

Göteborg har en unik position att bli ett sådant nav, med sitt starka kluster inom life science, mobilitetslösningar och AI. Genom att aktivt delta i EU:s forskningsprogram, som Horisont Europa, och bygga partnerskap inom Europa kan Göteborg attrahera investeringar och bli en testbädd för innovativa lösningar.

Transport som nyckel för konkurrenskraft

Rapporten från Letta lyfter fram behovet av en europeisk strategi för järnväg, med höghastighetståg som kopplar samman Europas huvudstäder. Som en central nod i Skandinavien och med sitt strategiska läge i den gröna korridoren mellan Oslo och Köpenhamn, kan Göteborg spela en avgörande roll i att främja järnvägens utveckling och integrering. Stadens hamn är redan en av Europas viktigaste logistikknutpunkter och har potential att utvecklas ytterligare i linje med EU:s transportstrategier.

Kompetensutveckling och arbetsmarknad

Draghis rapport betonar behovet av att:

- Öka deltagandet i vuxenutbildning och omskolning.
- Reformera yrkesutbildningen för att möta framtida behov.
- Locka teknisk talang till EU genom nya visumprogram.

Göteborg kan ta en ledande roll genom att samarbeta med andra för att skapa utbildningsprogram som är skraddarsydda för de gröna och digitala omställningarna. Stadens erfarenheter från stärkande initiativ och andra lokala utbildningsinsatser kan skalas upp och tjäna som modell inom EU.

Samordnade insatser för framtida tillväxt

För att Göteborg ska maximera sin potential inom forskning, high tech och kompetensutveckling behövs: Starkare allianser med stadens aktörer, till exempel akademi och science park, och andra europeiska städer. Genom ett strategiskt fokus och utnyttjande av de möjligheter som EU:s politik och finansiering erbjuder, kan Göteborg inte bara anpassa sig till framtidens utmaningar, utan också leda vägen mot ett mer konkurrenskraftigt och hållbart Europa.

Nästa steg i EU

Konkurrenskraft och ”en ren industriell giv”⁹ är initiativ som förväntas prägla mandatperioden. Givnen är en ny ramstrategi för att fasa ut fossila bränslen och industrialisera EU:s ekonomi samtidigt som konkurrenskraft och arbetstillfällen stärks. Industrigiven ska presenteras den 26 februari 2025. Huvudpunkterna inkluderar:

1. Tillgång till råvaror och regelförenkling: Fokus ligger på att skapa rätt förutsättningar för företag genom att garantera hållbar och trygg råvaruförsörjning (också genom återvinning), och minska administration och rapportering.
2. Finansiering.
3. Arbetskrafts- och kompetensförsörjning.
4. Ny lagstiftning: En rättsakt om påskyndad utfasning av fossila bränslen i industrin ska föreslås för att stödja omställningen och investeringar i energiintensiva sektorer.
5. Förnybar energi och infrastruktur: Sänkta energikostnader för företag och hushåll ska uppnås genom fortsatt utbyggnad av förnybar energi och nätinфраstruktur, inklusive vätgasnät och koldioxidlagring.
6. Internationellt ledarskap: EU ska intensifiera sitt arbete med grön diplomati och internationella klimatförhandlingar, med förslag som främjar rena energikällor och teknik globalt, samt en hållbar och effektiv handelspolitik.

Hur exakt EU-kommissionen kommer ta sig an Draghis rapport kommer framgå av ett meddelande som förväntas i slutet av januari 2025. Planen bygger på tre pelare: en gemensam och fördjupad kapitalmarknad, enklare regler för företag och en omställning till ren energi.

EU-kommissionen förväntas presentera sitt förslag på en inre marknadsstrategi i juni 2025. Ett eventuellt samråd öppnar under våren. Syftet med strategin för den inre marknaden är att skapa en ny dynamik för en moderniserad inre marknad för varor och tjänster, med beaktande av företagens, arbetstagarnas och medborgarnas behov. Strategin för den inre marknaden kommer att innehålla en handlingsplan med initiativ som kommissionen avser att lägga fram under de kommande åren för att fullt ut utnyttja den inre marknadens möjligheter att öka Europas produktivitet. En mer integrerad inre marknad kommer att främja en integrerad hemmamarknad för företag, vilket gör det möjligt för dem att skala upp och konkurrera globalt. Strategin kommer att inriktas på att undanröja befintliga rättsliga och administrativa hinder och förhindra att nya uppstår. För att undanröja dessa hinder kan EU-lagstiftning komma revideras, och EU kan komma att stötta ett mer enhetligt och effektivt genomförande av regler och bättre genomdriva befintliga regler i medlemsstaterna. Strategin kommer att vara nära kopplad till kommissionens strategi för att minska den administrativa bördan och förenkla EU-lagstiftningen.

I sin rapport pekar Draghi också på behovet av att reformera EU:s budget genom att skapa en "konkurrenskraftfond" i nästa flerårsbudget för att finansiera strategiska projekt; öka storleken på EU-garantin för InvestEU-programmet och fokusera på högre risk och större uppskalningsinvesteringar; samt fortsätta att utfärda gemensamma skuldinstrument för att finansiera gemensamma investeringsprojekt och integrera kapitalmarknaderna.

⁹ Jämför förra mandatperiodens gröna giv.

GEO har i kapitel 1 beskrivit hur reformerna av EU:s budget planeras fram och huvuddragen i denna reform ligger i linje med Draghirapporten. Förslaget väntas innan juli 2025, vilket beskrevs närmare i kapitel 1.

3. Upphandling

EU:s upphandlingsregler skapar lika villkor för företag. Dessa regler styr hur offentliga myndigheter och allmännyttiga företag i EU köper in varor, byggtreprenader och tjänster. En del i förstärkningen av konkurrenskraften är utvärderingen av EU:s upphandlingslag. EU-kommissionen menar att EU behöver bli bättre på att använda offentlig upphandling, som utgör 14 % av EU:s BNP, som en strategisk resurs. En ökning av effektiviteten med bara 1 % skulle kunna spara 20 miljarder euro årligen. Offentlig upphandling är också ett av de mest kraftfulla verktygen för att driva utvecklingen av innovativa produkter och tjänster samt skapa marknader för ren och strategisk teknik.

I de politiska riktlinjerna för 2024–2029 tillkännagav Ursula von der Leyen en översyn av direktiven om offentlig upphandling framför allt för att göra det möjligt att ge företräde åt europeiska produkter vid offentlig upphandling i vissa strategiska sektorer, bidra till att ge det bästa EU-mervärdet och försörjningstrygghet för kritiska tekniklösningar, produkter och tjänster samt modernisera och förenkla reglerna för offentlig upphandling, särskilt med tanke på nystartade företag och innovatörer.¹⁰ EU-kommissionen inledde i slutet av 2024 en översyn.

Revisionsrätten har i en rapport konstaterat att konkurrensen om offentliga kontrakt har minskat under det senaste årtiondet och att reformen 2014 av EU:s direktiv inte har visat tecken på att vända den trenden. Generellt saknas en medvetenhet om konkurrens i offentlig upphandling. Tillgängliga data används inte systematiskt för att identifiera grundorsaker till minskningen, och endast spridda åtgärder vidtas för att minska hindren för konkurrensutsatt upphandling. Revisionsrätten rekommenderar att kommissionen förtydligar och prioriterar målen för offentlig upphandling, täpper till luckorna i de data om offentlig upphandling som samlas in, förbättrar sina övervakningsverktyg så att bättre analyser kan göras, fördjupar analysen av grundorsakerna till den begränsad konkurrens.

Utvärderingen som EU-kommissionen utför ser på reglernas 1) ändamålsenlighet: Har direktiven uppfyllt målen om konkurrens, små och medelstora företags (SMF) deltagande, förenkling, transparens, effektivitet och en grön, social, innovativ ekonomi? 2) effektivitet: Är kostnaderna och fördelarna för köpare och leverantörer, inklusive SMF, rimliga? 3) relevans: Är direktiven anpassade till förändrade behov och förhållanden? 4) samstämmighet: Är direktiven i linje med andra EU-insatser? 5) EU-mervärde: Har direktiven harmoniserat lagar, minskat fragmentering och gett förväntade fördelar som rättvis konkurrens och transparens?

Göteborgs Stad upphandlar för nära 30 miljarder kronor varje år. Enligt gällande upphandlingsdirektiv finns möjligheten att utvärdera på andra kriterier än pris, såsom miljöhänsyn. Genom miljökrav i livsmedelsupphandling har Göteborg möjliggjort för beställaren att välja miljömärkt och ekologiskt. Göteborg kan påverka upphandlingsdirektiven och vara aktiv för att få till en så bra och effektiv lagstiftning som möjligt för

¹⁰ Både Lettarapporten om inre marknaden och Draghis om EU:s konkurrenskraft, som sammanfattas ovan, pekar på betydelsen av offentlig upphandling som ett verktyg för en starkare framtid för EU.

att möjliggöra att Göteborg når sina mål och kan driva effektiv verksamhet, samt bidrar till ett hållbart innovativt konkurrenskraftigt näringsliv. Göteborg kan profilera sig som hållbar och innovativ genom en aktiv roll i moderniseringen av upphandlingsreglerna genom sina goda exempel.

4. Säkerhet och beredskap

Europa står inför ökade säkerhetsutmaningar vilket innefattar Rysslands krig, hybridhot, cyberattacker, terrorism, men även omfattande klimatkatastrofer, vilket har skapat ett akut behov för EU att stärka sin beredskap och försvarskapacitet. Tidigare finska presidenten Sauli Niinistö fick i mars 2024 i uppdrag att analysera vilken roll EU kan ha i att förutse risker, främja civil-militär samverkan, underlätta samarbeten mellan offentliga och privata aktörer samt stärka motståndskraften hos EU:s medborgare och samhälle, och återkom med en rapport i oktober 2024.¹¹ Niinistö menar att EU behöver förändras för att kunna agera på ett betydligt mer samordnat och effektivt sätt i förhållande till sådana hotbilder som är så allvarliga att de kan påverka hela unionen. Varje stat för sig själv är inte tillräckligt skydd. Splittring och brist på social sammanhållning används av motståndarna. Redan idag utsätts EU samt enskilda medlemsstater för hybridaktiviteter som bland annat syftar till att öka polariseringen och misstron inom och mellan länder i Europa. Om en medlemsstat förlorar sin säkerhet så kommer det att omedelbart skapa problem för de andra eftersom medlemsstaterna är så djupt sammankopplade med varandra och med EU som helhet.

Niinistörapporten består av nio byggstenar med flera rekommendationer till åtgärder inom varje byggsten, totalt 80 åtgärder. Slutsatserna i rapporten kommer att bland annat arbetas in i de kommande förslagen ”EU beredskapsstrategi”, ”europeisk civilförsvarsmekanism” och ”vitboken om det europeiska försvarets framtid”.

- 1) EU:s kapacitet att förutse kriser i närtid och på längre sikt,
- 2) Säkerställa EU:s funktionalitet avseende såväl krisledning som samhällsviktiga verksamheter under alla slags förhållanden,
- 3) Effektivare beslutsfattande i EU i krislägen,
- 4) Engagera hela samhället i beredskapsarbetet, dvs. medborgarna, myndigheter och företag (inkl. psykologisk motståndskraft och hushållens hemberedskap),
- 5) Samverkan mellan offentliga och privata aktörer, till exempel tillverkningsindustrin, för försörjningstrygghet,
- 6) Öka förmågan att stå emot hybridhot, inklusive cyberattacker och också slå tillbaka,
- 7) Förstärkning av EU-ländernas gemensamma försvarskapacitet genom att länderna dels samordnar sina försvarsindustriella behov, dels organiserar dem gemensamt under ett EU-ramverk,
- 8) Diplomatisk samverkan med partnerländer för motståndskraft,
- 9) Finansieringslösningar för en EU-gemensam beredskap.

Niinistö föreslår en mer organiserad krisberedskapsorganisation på unionsnivå som inbegriper en tydligare rollfördelning och möjligheter att dela information, vid extrema

¹¹ [Report: Safer Together – Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness | European Commission](#)

klimatkriser, storskaliga cyberattacker och militära angrepp, och ett behov av en civilförsvarsmekanism. EU skulle inte börja från noll, då verktyg som civilskyddsmekanismen finns och fungerar, men EU saknar plan för hur unionen ska agera i händelse av ett väpnat angrepp och saknar kapacitet att sammanföra resurser över institutionella och sektorsgränser. Vidare menar Niinistö att beredskap dock inte ska ses som ett separat policyområde, utan något som genomsyrar alla sektorer och institutioner, vad gäller såväl planering som handlande.

Effekterna av klimatförändringarna blir allt mer extrema, vilket resulterar i både långvariga torrperioder och kraftiga översvämningar. Niinistö betonar att klimatförändringarna utgör ett hot mot global fred och säkerhet på grund av den ökade osäkerhet de medför, samt risken för både interna och mellanstatliga konflikter. Såväl civila som militära aktörer bör ta hänsyn till dessa faktorer. Med en omfattande riskanalys på EU-nivå kan unionen bättre förbereda sig för säkerhetshot kopplade till klimatförändringarna, menar Niinistö.

Genom initiativ för smarta städer och finansieringsprogrammet Horisont Europa uppmanar rapporten också till ökad finansiering för stärkt motståndskraft i städer, vilket kan stödja utvecklingen av energieffektiva byggnader samt bättre resursfördelning och användning av kritisk infrastruktur.

Ett av Niinistös åtgärdsförslag är att upphandlingsreglerna bör kompletteras med krav på beredskapshänsyn, dvs. undantag bör kunna göras i händelse av en försörjningskris. Niinistö föreslår även ett långtgående program för en strategiskt sammanhållen och EU-gemensam beredskapslagring både för akuta kriser och ytterst väpnade angrepp, och för att kunna hantera globala störningar i handelskedjorna som kan uppstå av geopolitiska skäl som komplement till de nationella beredskapslagren. Draghirapporten, som beskrivs i kapitel 2, föreslår gemensamt lager av kritiska mineraler. Niinistö rekommenderar även att EU genomför en informationskampanj om hemberedskap där EU-medborgare uppmanas att vidta åtgärder för att kunna klara sig själva under minst 72 timmar oavsett kris.

En viktig del av Niinistös förslag är begreppet ”whole of government and whole of society” vilket betyder att alla verktyg inom alla policyområden måste kunna användas på ett koordinerat sätt. Detta inkluderar kommuner, privata aktörer, frivilligorganisationer och medborgare. En mer genomgripande analys av Niinistö-rapporten och de kommande initiativen, bör göras i förhållande till Göteborgs situation och roll i ljuset av Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig, SOU 2024:65, om kommunledningen anser att frågan ska prioriteras. GEO har idag som inriktning att arbeta inom hållbar stads- och samhällsutveckling, digitalisering och innovation. Säkerhet och beredskap kan nog anses ligga både innanför och utanför denna inriktning. Det är en fråga som står högt upp på agendan i EU och i Sverige, men frågan bör ställas om GEO kan bidra till mervärde inom omvärldsbevakning och påverkan inom området, som inte tillgodoses via andra aktörer. I denna bilaga till årsrapport 2024 ville dock GEO uppmärksamma frågan om säkerhet och beredskap då det handlar om en generell omvärldsbevakning och att sätta andra frågor i ett aktuellt perspektiv, t.ex. om EU:s regionalstöd kan komma att omdirigeras till försvars- och beredskapsändamål.

Den 19 mars förväntas EU-kommissionen presentera en vitbok för den europeiska försvarsstrategin. Vitböcker är ett slags analytiskt diskussionsunderlag. En uppdaterad

inre säkerhetsstrategi förväntas att presenteras tillsammans med en helt ny europeisk beredskapsstrategi den 26 mars 2025.

5. Klimatanpassning

Europa är den kontinent i världen som värms upp snabbast. Klimatanpassning kommer förbli en viktig fråga för EU och städer. EU tar itu med klimatanpassningen som en del av sin beredskapsagenda och arbetar för att skydda människor och välbefinnande från alltmer extrema väderhändelser.

EU-kommissionens ordförande von der Leyen har utlovat att EU-kommissionen kommer kartlägga risker och beredskapsbehov gällande infrastruktur, energi, vatten, livsmedel och mark i städer, samt behov av data och system för tidig varning. Man kommer också titta på incitament för naturanpassade lösningar. Detta kommer ingå i en europeisk klimatanpassningsplan. Riskbedömningarna (EUCRA) kommer vara regelbundna och vetenskapligt baserade. Dock finns inte något beslut om hur en sådan regelbunden klimatriskrapport ska finansieras och när nästa kommer, men den utlovas. Den belgiska kommissionären har huvudansvar för kommande förslag för "beredskapsunionen". Klimatanpassning hänger även ihop med strategin för vattens motståndskraft, den förstärkta politiken för kris- och katastrofhantering inom ramen för den europeiska civilförsvarsmekanismen samt EU:s interna säkerhetsstrategi.

Syftet med en europeisk kartläggning är att öka takten i klimatanpassningen och bredda den. För att uppnå högre hastighet vill EU anpassa incitamenten, förenkla de fragmenterade processerna och se till att de som är ansvariga och kan agera har kunskapen och verktygen för att göra det. EU-kommissionen menar att man ser att det inte räcker med medlemsstater tar ansvar.

Den europeiska klimatanpassningsplanen kommer att bygga på meddelandet om hantering av klimatrisker (2024), den europeiska klimatlagen (2021) och EU:s strategi för anpassning till klimatförändringar (2021). Det viktigaste rättsliga ramverket för att hantera anpassning till klimatförändringar fastställs i den europeiska klimatlagen (2021). Denna kräver kontinuerliga framsteg när det gäller att förbättra anpassningsförmågan, stärka motståndskraften och minska sårbarheten för klimatförändringar, i enlighet med Parisavtalet. Den innehåller också bestämmelser om obligatoriska anpassningsstrategier både på EU-nivå och i medlemsstaterna, utvärderingar av framsteg, konsekvens i anpassningsåtgärder och integrering av anpassning.

I EU:s strategi för anpassning till klimatförändringar (2021) beskrivs en långsiktig vision för att skapa en klimattålig union senast 2050 genom att främja smartare, snabbare och mer systemisk anpassning samt mer anpassning internationellt.

Ny EU-lagstiftning inom klimatanpassning

I sina politiska riktlinjer har von der Leyen lovat ny lagstiftning och hon gett bland annat klimatkommissionären att ta fram en plan. I klimatkommissionärens uppdragsbeskrivning anges att han, med utgångspunkt i den första europeiska klimatriskbedömningen, ska bedöma behovet av framtida lagstiftning om klimatomståndskraft och klimatberedskap samt presentera alternativ och lägga fram en klimatanpassningsplan. Detta kommer bland annat att leda till en översyn av sektorsspecifika initiativ och lagstiftning, eftersom klimatanpassning berör många politikområden. EU-kommissionen förstår också att

frågan har lokala aspekter, vilket lyfts i ett läckt dokument. Genomförandet av EU:s lagstiftning och krav måste underlättas, rationaliseras och stärkas ytterligare för att förenkla processerna och göra dem mer effektiva. En ny lag för klimatanpassning kan också leda till förenkling, genom att de nio lagar som kopplas till klimatanpassning, kopplas ihop bättre. Befintliga krav på planering, övervakning och rapportering finns inom olika sektorspolitiska områden och då är det vanliga att EU-kommissionen slår ihop för att rationalisera, i syfte att minimera den övergripande rapporteringen och den administrativa bördan när det gäller anpassning, motståndskraft och beredskap.

Ny EU-finansiering till klimatanpassning till Göteborg?

Olika EU-finansieringsinstrument tillhandahåller redan resurser för anpassning till klimatförändringar och motståndskraft mot katastrofer: inom ramen för sammanhållningspolitiken, den gemensamma jordbrukspolitiken och forskningspolitiken samt faciliteten för återhämtning och motståndskraft. De nämnda anslagen är små i jämförelse med de skador som redan har orsakats av katastrofala händelser, och i förhållande till den förväntade omfattningen av de ökande klimatriskerna i framtiden. Unionens civilskyddsmekanism eller solidaritetsfonden kan vara uttömd efter bara ett par extrema händelser. När det gäller en anpassningsfond befinner sig kommissionen för närvarande i ett tidigt skede av arbetet med att ta fram ett förslag till nästa fleråriga budgetram, så GEO vet inte än om det kommer finnas mer pengar eller på vilket sätt. Tydligt är att klimatanpassningen är högt på agendan också inom ramen för höjd beredskap som beskrivs i kapitel 4. EU-kommissionen är också tydlig med att alla projekt som fått EU-finansiering, oavsett syfte, i möjligaste mån bör utformas för att öka motståndskraften mot klimatpåverkan.

EU:s nuvarande arbete med anpassning

I slutet av 2023 kom EU:s första utvärdering i enlighet med klimatlagen. Samtidigt som den visade på framsteg på EU-nivå, särskilt genom genomförandet av EU:s anpassningsstrategi 2021, stod det också klart att framstegen är ojämna när det gäller olika aspekter av anpassningspolitiken. Kommissionen riktade rekommendationer till medlemsstaterna om hur de kan förbättra sin anpassningspolitik, och de ska rapportera tillbaka senast i mars 2025, i enlighet med i den europeiska klimatlagen.

Revisionsrättens rapport kom under hösten 2024, Särskild rapport 15/2024:

Klimatanpassning i EU. Revisionsrättens granskning syftade till att fastställa om nationella strategier och planer från EU och dess medlemsstater utgjorde en bra ram för klimatanpassning och om de tog upp rapportering och kunskap om EU:s verktyg, strategier och planer på lokal nivå. Vid revisionen undersöktes också ett urval av EU:s anpassningsprojekt från perioden 2014-2020 och det analyserades om de på ett ändamålsenligt sätt bidrog till klimatanpassningen. De ekonomiska förlusterna till följd av extrema klimatrelaterade händelser i EU har i genomsnitt uppgått till 26 miljarder euro per år under det senaste årtiondet.

I rapporten konstateras att EU har inrättat ett robust ramverk för anpassningspolitiken, alltså EU:s klimatanpassningsstrategi och den europeiska klimatlagen, men att medlemsländerna förlitar sig ibland på föråldrade vetenskapliga data i sina nationella anpassningsstrategier. Det finns exempel på motstridiga prioriteringar på sektoriell och regional nivå, särskilt när det gäller behovet av ökad bevattning kontra minskad vattenförbrukning. Rapporteringen om klimatanpassning är otillräcklig, det saknas

kvantitativa bedömningar av framsteg. Det finns en brist på medvetenhet om och förståelse för EU:s verktyg, strategier och planer för klimatanpassning på lokal nivå.

Gällande EU-finansieringen till klimatanpassning menar Revisionsrätten att det är svårt att fastställa det exakta belopp som avsatts för klimatanpassning, eftersom anpassningens breda karaktär gör det svårt att identifiera alla relevanta projekt.

En viktig del i EU:s arbete är Missionen för klimatanpassning, som ska hjälpa över 300 regioner i hela Europa att anpassa sig till ett förändrat klimat. Göteborg gick med i 2022, och har under hösten 2024 tagit del av det stöd som erbjuds, dels erfarenhetsutbyte med andra städer och regioner, dels teknisk assistans som stärker Göteborgs administrativa kapacitet. GEO jobbar nära stadsledningskontorets samordnare för att stötta i arbetet som rör tydlig profilering av Göteborg, påverkan av lagstiftning och strategisk finansiering.

6. Bostäder till rimligt pris

Boendekostnaderna i EU varierar stort, med betydande skillnader mellan stad och landsbygd. I genomsnitt spenderade hushåll cirka 20% av den disponibla inkomsten på boende 2022.¹² I Neapel utgör boendekostnaderna 31,2% av den disponibla inkomsten. Mellan 2010 och 2023 ökade hyrorna i EU med 22,8 % och huspriserna med 47,9 %. Dessa siffror tar dock inte hänsyn till inflationen. I Portugal har huspriserna stigit med 55 % sedan 2005, medan den disponibla inkomsten per capita har ökat med endast 9 %.

Uppgången i bostadspriserna beror på flera faktorer, främst det otillräckliga utbudet av bostäder. Utbudet av bostäder har begränsats sedan finanskrisen, som ledde till att resurser flyttades från byggsektorn och förvärrade arbetskraftbrist. Regulatoriska hinder, såsom utdragna tillståndsprocesser och begränsade möjligheter till ombyggnad, begränsar utbudet. I stads- och turistområden har omvandlingen av bostäder till korttidsuthyrningar förvärrat problemet. Ytterligare press, inklusive pandemin, Rysslands krig i Ukraina, stigande kostnader för insatsvaror och ökade räntor sedan 2022, har gjort byggande och renovering dyrt. De offentliga investeringarna i prisvärda bostäder har också släpat efter.

I de politiska riktlinjerna, lyfter von der Leyen att EU omgående måste vidta åtgärder för att komma till rätta med den bostadskris som drabbar som miljontals familjer och unga människor. Von der Leyen utsåg en kommissionär som har särskilt ansvar för bostadsfrågor, och gett honom i uppdrag att lägga fram den första EU-planen någonsin för bostäder till skälig kostnad. Planen kommer att titta närmare på strukturella drivkrafter, innehålla en strategi för bostadsbyggande, erbjuda tekniskt stöd till städer och medlemsstater och fokusera på investeringar. Planen för bostäder till rimligt pris ska presenteras första halvan av 2025. GEO har dock fått tag på ett utkast och beskriver frågan utifrån det.

Hur berörs Göteborg?

Kommuner spelar en central roll när det gäller att säkerställa tillgängliga, prisvärda och sociala bostäder och är ofta de som påverkas mest av frågor om överkomliga bostäder. Kommunens befogenheter omfattar stadsplanering och markanvändning, byggregler, utfärdande av bygglov och efterlevnad av zonlagstiftning, mobilitet och kollektivtrafik samt andra offentliga tjänster och infrastruktur. De flesta politiska styrmedel för att forma

¹² OECD:s rapport Regions and Cities at a Glance 2024

bostadsmarknaden ligger inom medlemsstaternas behörighet. De nationella regeringarna fastställer vanligtvis det övergripande regelverket, inklusive byggregler och standarder för produkter som inte omfattas av byggproduktförordningen, zonindelning och hyresrättigheter. De ansvarar också för skattepolitiken (t.ex. fastighetsskatter, subventioner och ekonomiska incitament), nationella strategier och bostadsprogram. En del EU-regler och det sätt på vilket de genomförs i medlemsstaterna har dock också en indirekt inverkan på hur komplicerat, kostsamt eller tidskrävande det är att tillhandahålla bostäder. Det är alltså inte EU som har huvudsakligt inflytande över frågan. Några av EU-kommissionens idéer för åtgärder är på grund av kommuners och nationella nivåns makt över frågan följande:

Mobilisera offentliga och privata investeringar för att bygga och renovera prisvärda och hållbara bostäder, utnyttja EU-finansiering och skapa stödjande regelverk.

1. Förbättra investeringar:
 - Fördubbla sammanhållningspolitikens investeringar i prisvärda bostäder.
 - Utöka InvestEU-garantierna genom bidrag från medlemsstaterna och kompletteringar från andra EU-program.
 - Samarbeta med EIB för att inrätta en alleuropeisk investeringsplattform för bostäder till rimliga priser.
2. Utnyttja EU:s verktyg:
 - Snabb utrullning av den sociala klimatfonden för renoveringar och energieffektiva bostäder.
 - Använd intäkter från EU:s system för handel med utsläppsrätter (ETS2) för att stödja prisvärda, energieffektiva bostäder.
3. Reglerande och finansiella reformer:
 - Revidera reglerna för statligt stöd för att stödja energieffektiva subventionerade bostäder.
 - Utforska gröna obligationer och standardisera instrument som backas upp av lån för att sänka lånekostnaderna.
 - Utvärdera potentiella uppdateringar av bolånedirektivet för att främja gröna bolån.
4. Strategisk samordning och innovation:
 - Lansera en bostadsbyggnadsstrategi för att ta itu med hinder, anpassa finansieringen och främja industrialiserade byggnadstekniker och digitalisering.
 - Utveckla kompetens genom EU:s kompetenspakt och plattformen för en rättvis omställning för att möta moderna byggkrav.
 - Stödja innovativa finansieringsmodeller för energieffektiva projekt, i linje med den nya europeiska Bauhaus.
5. Skräddarsytt stöd till medlemsstaterna:
 - Erbjud reformer inom ramen för instrumentet för tekniskt stöd, särskilt via flaggskeppsinitiativet TSD 2025 Demografi.

Förbättra tillgången till prisvärda och hållbara bostäder för människor i behov av dem (till exempel ungdomar som inte hittar bostad, romer, personer med funktionsnedsättning, hemlösa, personer med invandrarbakgrund, ensamstående föräldrar)

1. I direktivet för byggnadersenergiprestanda, föreskrivs t.ex. bättre planering och tekniskt stöd för renoveringar samt finansieringsåtgärder som särskilt riktar sig till utsatta kunder och byggnader med sämst prestanda, i syfte att bekämpa energifattigdom och sänka energiräkningarna.
2. Främja jämställdhet, icke-diskriminering och tillgänglighet inom bostadssektorn genom utbyte av god praxis, samla in uppgifter om jämställdhet inom bostadssektorn och samarbeta med EU:s nätverk för jämställdhet och icke-diskriminering samt fortsätta arbetet för att anta 2008 års förslag till direktiv om likabehandling, som omfattar bostadssektorn.
3. Främja innovativa former av inkluderande boende, t.ex. generationsboende, och alternativa affärsmodeller, t.ex. bostadskooperativ och kommunala markförvaltningar, med särskilt beaktande av modeller som föreslås inom den sociala ekonomin.
4. Föreslå en rådsrekommendation om möjliggörande ramar för att utrota hemlöshet för att uppmuntra medlemsstaterna att anta eller uppdatera övergripande strategier och politiska initiativ som främjar en personcentrerad, integrerad och bostadsstyrd strategi för att bekämpa hemlöshet.

Främja en strategi som omfattar hela regeringen och hela samhället och som stärker nationella myndigheter, städer, regioner och den privata sektorn

1. Stärka de behöriga nivåerna och främja partnerskap mellan relevanta aktörer för att ta itu med de grundläggande orsakerna till att bostäder inte är överkomliga, både på efterfråge- och utbudssidan, genom att främja utbyten och kunskapsdelning och erbjuda evidensbaserad vägledning. Kommissionen kommer att fortsätta att stödja utbyten och ömsesidigt lärande i etablerade kanaler (Europeiska stadsinitiativet, Urbanagendan, högnivåforumet för byggande, offentlig-privata och offentlig-offentliga partnerskap för FoI, New European Bauhaus, den europeiska plattformen för bekämpning av hemlöshet), övervaka och analysera trender i medlemsstaterna, ge särskilt stöd till städer och tillhandahålla och vid behov förbättra europeisk statistik om bostäder och fastigheter.
2. Starta en europeisk bostadsallians för att kartlägga investeringsbehov och hinder, utbyta god praxis och erfarenheter av att investera i bostäder till rimliga priser och samla in investeringslöften från InvestEU:s genomförandepartner (EIB-gruppen, internationella finansinstitut, nationella banker och institutioner för främjande) och andra intressenter. Som en del av alliansen inrätta en mekanism/plattform för flernivåstyrning för utbyte av god praxis, eventuellt inklusive ett årligt EU-toppmöte om bostäder för att samla alla relevanta aktörer (samordnat/integrerat med befintliga kanaler). Bostäder kommer också att ingå som ett prioriterat ämne i andra relevanta EU-omfattande forum, t.ex. det stadsforum som planeras till juni 2025 i Polen.
3. Kartlägga och analysera bostadsmarknaden och regelverket för bostäder i medlemsstaterna och regionerna, tillhandahålla högkvalitativ och jämförbar statistik om bostäder samt övervaka byggnadsbeståndets energiprestanda genom rapporter och interaktiva verktyg.
4. Lägga fram en rådsrekommendation med vägledning till medlemsstaterna om hur de kan stödja bostadsbyggande och tillgång till överkomliga och hållbara bostäder (bl.a. genom tillståndsgivning, stadsplanering och beskattning),

eventuellt med stöd till kapacitetsuppbyggnad inom ramen för instrumentet för tekniskt stöd.

5. Fortsätta det pågående arbetet med att stödja genomförandet av förordningen om insamling och utbyte av uppgifter om korttidsuthyrning av bostäder och ta itu med ineffektiv eller suboptimal användning av det befintliga bostadsbeståndet.

GEO deltog i december i samtal med EIB, generaldirektoratet för regionala och stadsfrågor, generaldirektoratet för inre marknaden, industri, entreprenörskap samt små och medelstora företag och generaldirektoratet för sysselsättning om frågan. GEO hade konsulterat både stadsbyggnadsförvaltningen och Framtiden AB inför mötet och beskrev situationen i Göteborg utifrån stadens program för bostadsförsörjning samt beskrev för EU-kommissionen hur stadsplaneringsprocessen går till. Stadsbyggnadsförvaltningen fick genom GEO:s initiativ också möjlighet att besvara EIB:s enkät under hösten. GEO avser delta i fortsatt dialog med framförallt EU-kommissionen i samarbete med andra städer, så att EU:s åtgärder kan komma Göteborg till del.

7. Energiförsörjning och elmarknad

Under förra mandatperioden fattades beslut om större delen av ”Fit for 55”-paketet, som syftar till att minska EU:s utsläpp med minst 55 % till 2030.¹³ Endast energiskattedirektivet återstår att förhandla. Energiförsörjning och marknadens utveckling fortsätter emellertid att vara centrala frågor för EU under 2025, med flera beslut och initiativ som kommer att prägla det europeiska energilandskapet framöver. I Davos på World Economic Forum, sa von der Leyen ”Vi måste inte bara fortsätta att diversifiera vår energiförsörjning och utöka rena produktionskällor, [utan] vi måste också mobilisera mer privat kapital för att modernisera våra elnät och lagringsinfrastruktur”. Hon la till ”Vi måste [också] bättre koppla samman våra rena och koldioxidsnåla energisystem. Allt detta kommer att ingå i en ny plan som vi kommer att presentera i februari.” Planer som kan komma att påverka Göteborgs energiplan och Göteborg Energis verksamhet.

Energipriser och investeringar i ren energi

Trots att energipriserna har sjunkit sedan krisen 2022–2023 kvarstår de som en stor utmaning. EU:s fokus är nu att driva på investeringar i förnybar energi som vind- och solkraft, samt i teknik som värmepumpar och energilagring. Dessa åtgärder ska modernisera energisystemet och minska såväl kostnader som klimatpåverkan. EU-kommissionen kommer presentera en investeringsstrategi för ren energi i Europa, ett initiativ för utbyggnad av förnybara energikällor och lagring, samt presentera en handlingsplan för vad som kallas överkomliga energipriser. En strategi för geotermisk energi väntas presenteras under 2025. Samtidigt kvarstår teknikneutralitet som en viktig princip för att säkerställa innovation och undvika konkurrenssnedvridning.

Ett moderniserade ”supernät” kommer att utgöra kärnan i den kommande planen för att sänka elpriserna. Planen ska undanröja alla kvarvarande hinder för EU:s energunion. Elpriset är också en del av att stärka EU:s konkurrenskraft. Kommissionens ”handlingsplan för överkomliga energipriser” är planerad till den 26 februari, kommer

¹³ Bland annat utökning av utsläppsrättssystemet till transport och byggnader, infrastruktur för alternativa bränslen, regler för förnybar energi, energieffektivisering, byggnaders energiprestanda. Se faktablad halvårsrapport.

inhålla uppdaterade styrningsregler som fastställer hur EU-länderna kollektivt hanterar unionens elnät. Elektrifieringen av transport- och industrisektorerna driver fram ett ökat behov av elnätskapacitet. EU planerar att lansera en särskild strategi för elektrifiering och investeringar i elnät för att möta dessa behov.

Elnätskapacitet

EU:s mål är att uppnå ett helt integrerat, sammanlänkat och synkroniserat system i Europa. EU har identifierat ett behov av en långsiktig, samordnad planering av infrastrukturen för elnätet på europeisk nivå, särskilt med tanke på den växande utmaningen med överbelastning av näten. Planeringen ska kombineras med bottom-up-samordning av nationella planer på regional nivå och ta hänsyn till de särskilda förhållandena i regioner som inte är sammanlänkade eller inte är tillräckligt sammanlänkade. Den gemensamma översynen av europeiska elområden har senarelagts till slutet av mars.

Kommissionen förväntas föreslå en förstärkt ram som säkerställer att planeringen och utbyggnaden av elnätet är förenlig med EU:s klimat- och energimål. Syftet är att öka transparensen och spårbarheten i hela planerings- och utvecklingsprocessen för transmissionsnätet. Ramen ska baseras av en bedömning av EU-kommission för att identifiera luckor och vid behov utarbeta åtgärder för att förbättra styrningsramen på EU-nivå när det gäller planering, urval och genomförande av gränsöverskridande infrastruktur, för att säkerställa en tillräckligt integrerad europeisk och regional strategi.

EU-kommissionen menar att EU måste mobilisera mer privat kapital för att modernisera elnät och lagringsinfrastruktur. Att stärka kabelförbindelserna mellan EU-länderna har länge varit en prioritet för EU. År 2030 ska EU-länderna kunna ta emot 15 procent av sitt elbehov per timme från sina grannländer, enligt en studie från som beställts av kommissionen och som visar att ett fullt integrerat europeiskt elnät skulle kunna spara 12 - 40 miljarder euro per år.

Klimatmålen för 2040 och koldioxidinfångning

Under 2025 kommer EU-kommissionen att presentera lagen om klimatmål för 2040, ett steg på väg mot klimatneutralitet 2050. Målet förväntas kombineras med ett lagförslag rörande teknik för koldioxidinfångning (CCS) under hösten 2025.

Revidering av uppvärmnings- och kylstrategin

EU:s strategi för uppvärmning och kylning från 2016 förväntas uppdateras för att spegla dagens klimatmål och ekonomiska utmaningar. Sektorn har hittills inte bidragit tillräckligt till omställningen, och höga levnadskostnader kräver mer effektiva lösningar. Här kan lärdomar från tidigare EU-initiativ som Göteborgs Celsius-projekt spela en nyckelroll.

8. Förenkling regelverk

Varje EU-kommissionär har fått i uppdrag att minska de administrativa bördorna och förenkla genomförandet av EU:s regelverk inom det egna ansvarsområdet. Fokus ska ligga på att reducera onödig byråkrati och rapportering, skapa större tillit, förbättra tillämpningen av lagar och påskynda processer för tillståndsgivning. Detta har också varit förslag för att förbättra inre marknaden i Lettas rapport och för att stärka EU:s konkurrenskraft i Draghis rapport.

Kommissionärerna kommer att föra regelbundna dialoger med berörda parter för att säkerställa att genomförandet av lagstiftningen anpassas efter de faktiska behoven och i medlemsländerna. En av vice ordföranden är ansvarig för genomförande och förenkling och dessutom att genomföra en stresstestning av hela EU:s regelverk. Baserat på stresstest, inhämtade synpunkter, planerar EU att föreslå åtgärder för att förenkla, konsolidera och kodifiera lagstiftningen. Syftet är att undanröja överlappningar och motsägelser, samtidigt som höga standarder bibehålls. Vidare kommer EU att ta itu med de nationella regelverk som försvårar för företag att verka över gränserna inom unionen.

Flera miljöorganisationer och fackförbund har varnat för risken att förenklingarna leder till mindre strikta miljö- och socialakrav. De menar att avreglering skulle skada EU:s ekonomi och samhälle, underminera den gröna och rättvisa omställningen och öka ojämlikheten. De lyfter fram de ekonomiska fördelarna med starka regleringar och riskerna med passivitet, och nämner exempel som översvämningskatastrofen i Valencia. I slutändan betonar de att EU måste prioritera allmänhetens välfärd framför företagens intressen.¹⁴

9. Implementering av den gröna given

EU:s gröna giv är fortsatt en hörnsten i unionens politik. Under den kommande perioden ligger fokus emellertid på att säkerställa att redan antagen lagstiftning genomförs effektivt, inte på att presentera ny lagstiftning. EU-kommissionen ska säkerställa korrekt genomförande. Exempel på nya lagstiftningar från den gröna given som berör Göteborgs verksamheter är; luftkvalitet, avloppsvatten, byggnadersenergiprestanda, alternativa bränslen, TEN-T¹⁵, restaurering av natur, CSRD¹⁶, förpackningar och förpackningsavfall.

Samtidigt som den gröna given ligger fast, överväger EU-kommissionen ändringar i vissa beslut för att öka flexibiliteten i de lagar som är beslutat inom den gröna given.

Exempelvis diskuteras möjligheten att inkludera negativa utsläpp i utsläppshandelssystemet (ETS) och att anpassa transportlagstiftningen för att möjliggöra användning av alternativa bränslen som e-bränslen och bioenergi.

Den 8 november 2024 meddelade EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen att kommissionen skulle lägga fram ett förslag om att ändra tre viktiga nya lagar genom en omnibuslag: direktivet om tillbörlig aktsamhet avseende företags hållbarhet (CSDDD), direktivet om rapportering av företags hållbarhet (CSRD) och taxonomiförordningen. Von der Leyen menar att de tre lagarna för närvarande är för mycket men att innehållet i lagarna är bra – ”vi vill behålla det och vi kommer att behålla det, men sättet vi tar oss dit, frågorna vi ställer, data vi samlar in, är för mycket, ofta överflödigt, ofta överlappande - så vår uppgift är att minska denna byråkratiska börda utan att ändra det korrekta innehållet i lagarna”.¹⁷ Det verkar alltså som om planen bara är att förenkla vissa av rapporteringskraven, utan att ändra huvudinnehållet i lagstiftningen. För Göteborgs verksamheter som berörs av de tre nämnda lagarna, bör förenklingen leda att stadens hållbarhetsrapportering och hållbarhetsgranskning blir lättare att genomföra.

¹⁴ CSO-letter-VDL-protection-2025-Jan-13-1.pdf

¹⁵ TEN-T: Transeuropean Network – Transport-förordningen

¹⁶ Corporate Sustainability Reporting Directive

¹⁷ <https://audiovisual.ec.europa.eu/en/video/I-263708>

Två nya förslag inom miljö kommer att presenteras under 2025. Ett direktiv om vattens motståndskraft syftar till att hantera vattenbrist och kvalitet, medan cirkulär ekonomi-förslaget fokuserar på att minska avfall och effektivisera resursanvändningen. Göteborg har tidigare framfört synpunkter om vikten av att inkludera städernas perspektiv, bland annat via arbete med havsmiljödirektivet. Göteborg har i samrådssvar betonat vikten av att direktivet inkluderar lösningar för att minska mikroplaster och skydda marina miljöer. GEO arrangerade under 2024 ett seminarium om PFAS i vatten, som gav viktiga kontakter inför fortsatt arbete om vatten.